

Īpaši
aizsargājama
dabas
teritorija

Aklaiss purvs

Dabas liegums

ĪSI PAR DABAS LIEGUMU

Izveidots 1999. gadā

Platība 2003 ha

Izveidošanas mērķis: saglabāt neskartus augstā un pārejas purvu biotopus, mazskartas vērtīgas mežaudzes un tajos mītošās reto un aizsargājamo augu, sēņu, ķērpju, putnu un bezmugurkaulnieku sugas

Atrodas Jaunjelgavas novada Daudzeses pagastā

Purva veidošanās sākums - pirms aptuveni 9000 gadu

Kūdras slāņa vidējais biezums – 4 m, maksimālais – 9,3 m

Galvenās dabas vērtības

- neskarts augstais purvs ar ciņu mikrolielu (24 %)
- purvaini meži (44%)
- daudzveidīgi dabisko mežu biotopi
- ainaviski distrofie purva ezeri (1,3 %)
- Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājami biotopi (81 %)
- 63 Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugas

Negatīvā ietekme – purva meliorācija

Apsaimniekošanas pasākumi:

- dambju būve uz meliorācijas grāvjiem, lai novērstu susināšanas ietekmi un atjaunotu purva hidroloģisko režimu
- purva atklātās daļas atjaunošana, noņemot nevēlamo priežu apaugumu
- egles piemistrojuma samazināšana boreālajos priežu mežos

Apsaimniekošanas pasākumi tiek veikti projekta LIFE 08NAT/LV/000449 „Augstā purva biotopu atjaunošana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās Latvijā” ietvaros ar Eiropas Komisijas LIFE+ programmas finansiālu atbalstu.

ABOUT NATURE RESERVE

Established 1999

Total area 2003 ha

The aim of establishing: to preserve the raised bog and transition mire habitats, to protect valuable forest stands as well as rare and protected plant, fungi, lichen, bird and invertebrate species occurring within the nature reserve

Location Daudzese Municipality of the Jaunjelgava District

The mire has started to develop about 9000 years ago

Maximum thickness of peat layer 9.3 m, the average thickness – 4 m

The main nature values

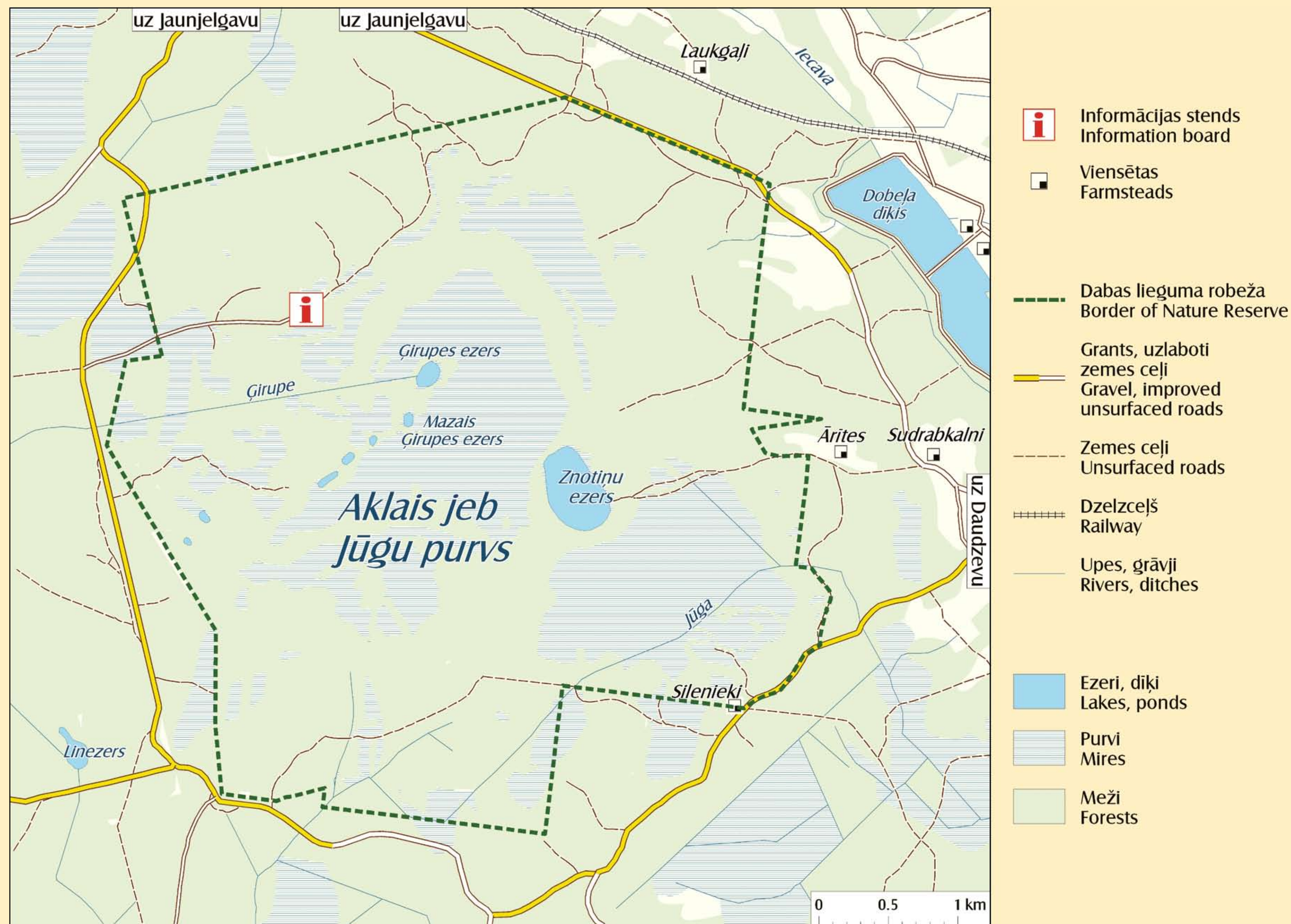
- Intact raised bog with hummock–hollow micro-relief (24 %)
- Bog woodland (44 %)
- Diverse natural forest habitats
- Scenic dystrophic bog lakes (1.3 %)
- Especially protected habitats (81%)
- In total, 63 especially protected plant and animal species

Negative influence – Drainage of the mire

Management activities:

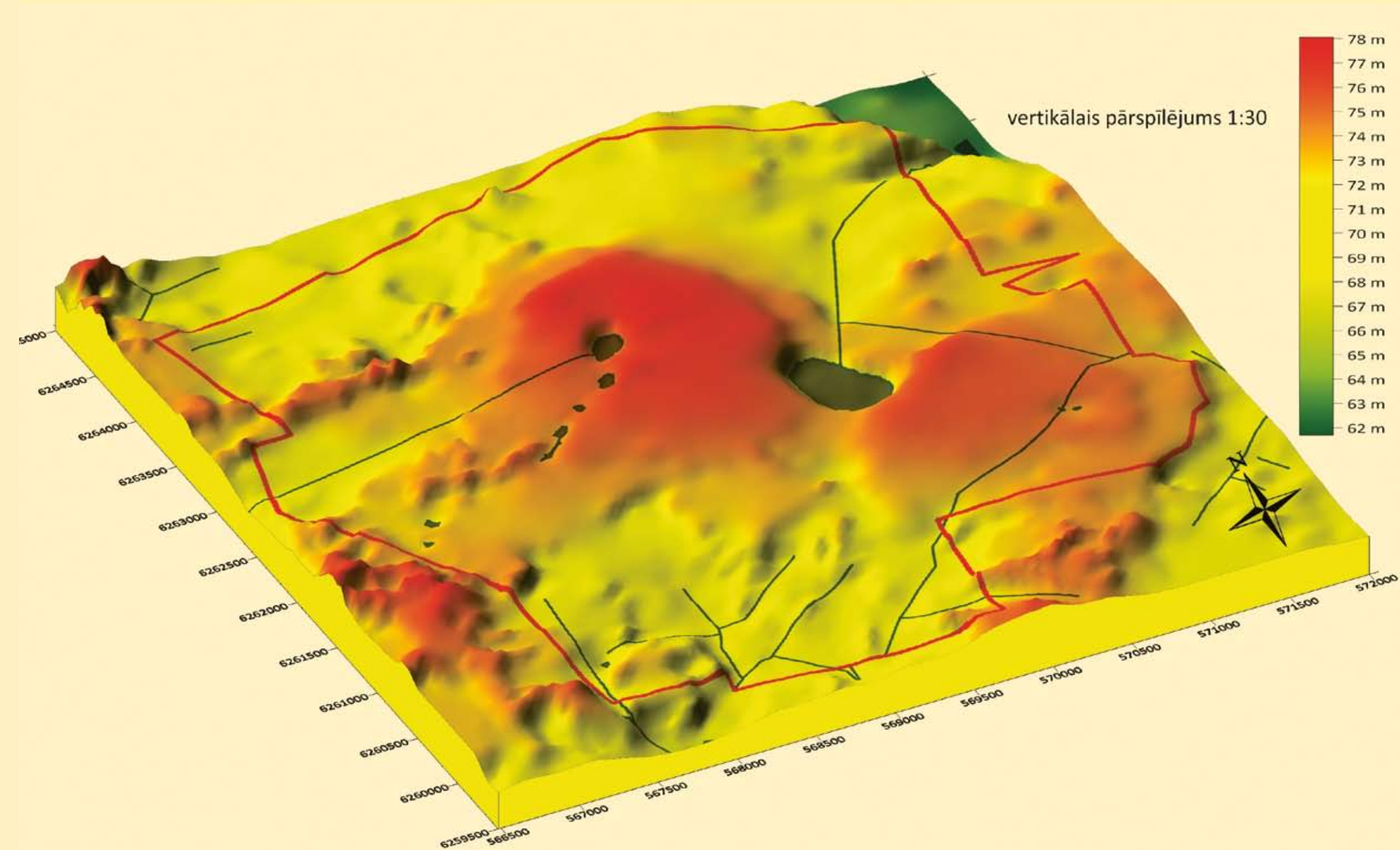
- Building of dams on drainage ditches in mire to prevent the impact of desiccation and to restore the natural hydrological regimen of the mire
- Restoration of the open part of the mire by clearing away the undesirable pines
- Elimination of spruce in dry boreal pine forests

Management activities are carried out within the project LIFE08NAT/LV/000449 “Restoration of Raised Bog Habitats in the Especially Protected Nature Areas of Latvia” supported by the European Commission LIFE+ programme

Lācene *Rubus chamaemorus*

TERITORIJAS TRĪSDIMENSIJU MODELIS

Augstāko vietu purvā, kur kūdras uzkrāšanās tūkstošiem gadu ilgā laikā ir notikusi visintensīvāk, sauc par **kupolu**. Aklā jeb Jūgu purva masīvā izteikti iezīmējas divi purva kupoli, kas sasniedz līdz pat 3 – 4 m virs apkārtnējās teritorijas. Starp purva masīviem saglabāties gan Znotiņu ezers, gan masīva rietumu daļā ķēdē izvietojušies seši cits par citu mazāki ezeriņi.

PURVA VEIDOŠANĀS

Purvs veidojas ļoti lēni – neskartā sūnu purvā kūdras slānis katru gadu pieaug tikai par vienu milimetru jeb par vienu metru tūkstoš gados. Laika gaitā Aklajā purvā vērojamas visas veidošanās stadijas – no zemā jeb zaļu līdz augstajam jeb sūnu purvam.

Aklaiss purvs ir izveidojies divu apstākļu ietekmē – gan pārpurvojoties minerālgruntij reljefa pazeminājumos, gan aizaugot seklām ūdenstilpēm.

Kūdras veidošanās sākusies boreālā laika sākumā, kad pilnīgi aizaugusi daļa seklāko un mazāko ezeriņu un plašā teritorijā sākusi uzkrāties pārejas vai zemā tipa kūdra.

Kopš atlantiskā laika sākuma kūdras slāņi uzkrājušies arvien biežāki, visā purva teritorijā veidojot augstā tipa spilvu–sfagnu kūdras slāni.

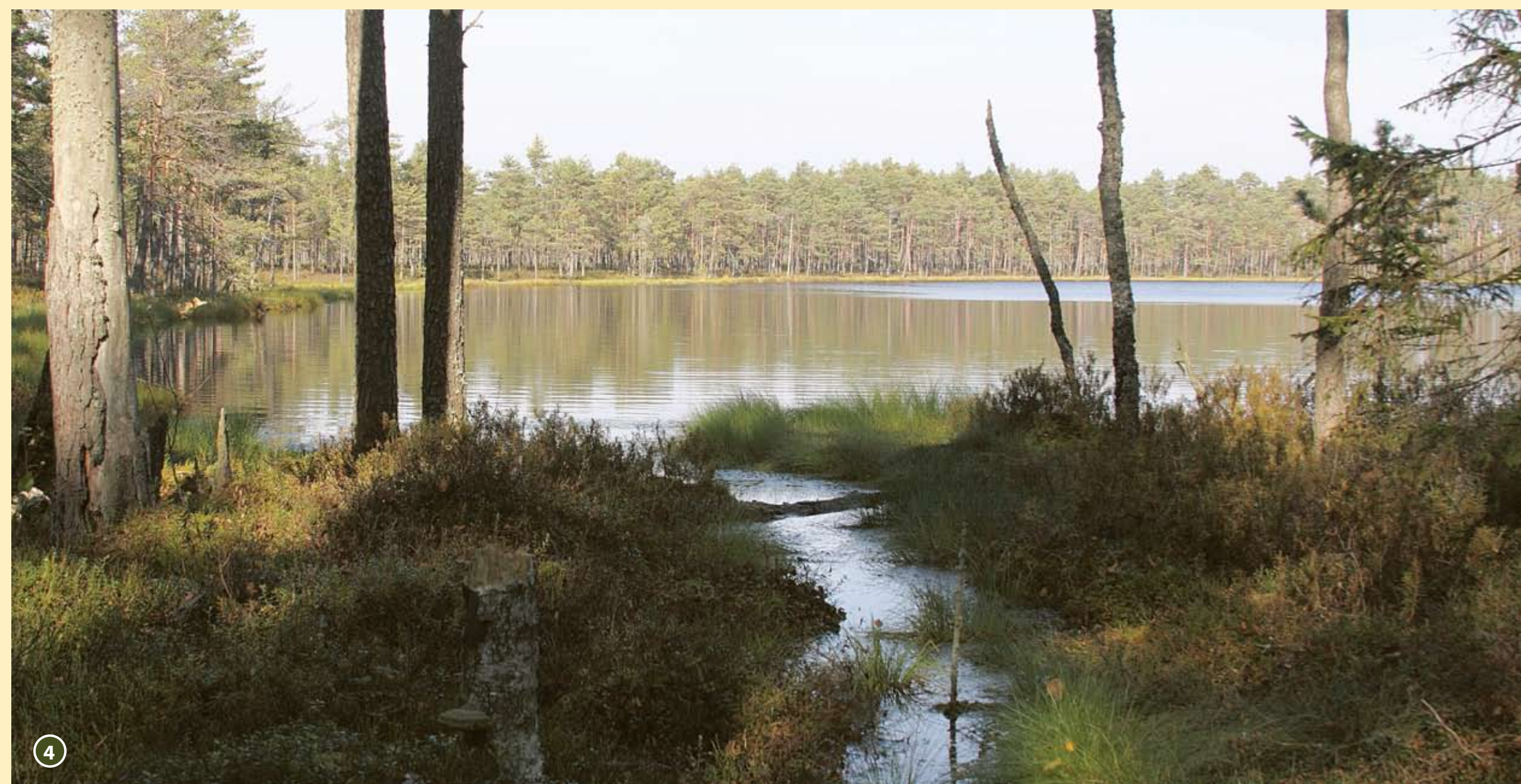
NEGATĪVĀS IETEKMES PURVĀ

Kaut arī ne intensīva, tomēr neliela meliorācijas ietekme ir skārusi purvu ilgstošā laika periodā. 20. gadsimta sākumā ar roku rakto meliorācijas grāvju izraisītās ietekmes rezultātā gadu gaitā notikušas nevēlamas izmaiņas dabiskā augstā purva attīstībā. Lielā daļa no Aklā purva sākotnēji klajā purvu platības ir pakāpeniski apaugusi ar purvainiem priežu mežiem.

APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI PURVĀ

Teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķis ir saglabāt dabas lieguma „Aklaiss purvs” augstā purva biotopu kompleksu ar atjaunotu, optimālu hidroloģisko režimu un nodrošināt Latvijas un Eiropas Savienības īpaši aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgu aizsardzības statusu.

Galvenais apsaimniekošanas pasākums ir kūdras dambju būve uz meliorācijas grāvjiem purva dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai. Rezultātā daļēji tiks atjaunoti vismaz 60 ha meliorācijas ietekmētu purva biotopu tiešā grāvju tuvumā, kā arī mazināta meliorācijas nelabvēlīgā ietekme visā purva sateces baseinā. Sagaidāms, ka pamazām atjaunosies arī raksturīgais purva augājs. Lai šos procesus novērotu, uzsāks purva hidroloģiskais un veģetācijas monitorings.

Aklais Mire

Nature reserve

PURVI

Purvi aizņem 502 ha jeb 25 % no kopējās dabas lieguma teritorijas. Dominējošais ir augstais purvs, kas sastopams 97 % no purvu platības. Nelieli pārejas purva nogabali liegumā atrodas izklaidus visā tā teritorijā un aizņem kopumā tikai 17 ha. Augstais purvs 480 ha platībā atbilst Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamajam biotopam – *Neskartī augstie purvi* (kods 7110*). Tipisks augstais purvs ir tikai lieguma centrālajā daļā, bet purvu masīva malās tas daudzviet klāts ar mazām priedītēm. Aklajam purvam raksturīgs galvenokārt ciņu mikroreljefs un tā zemsedzi veido priedītes, sila virsis, purva vaivariņš, zilene, lācene, makstainā spilve, polijlapu andromeda, purva dzērvene, apaļlapu rasene un augstā purva sfagni. Viena no Aklā purva dabas vērtībām ir bagātīgas retā un aizsargājamā mellenāju kārkla audzes.

AUGI

Dabas liegumā „Aklais purvs” konstatētas 17 īpaši aizsargājamas vaskulāro augu, 8 sūnu un viena ķērpju suga. Gandrīz visas liegumā atrastās retās un aizsargājamās augu sugas ir sastopamas dabiskos, vecos mežos vai arī netraucētos, slapjos purvos. Retas purvu sugas ir palu grīslis, stāvlapu un plankumainā dzegužpīrkstītes, purva sūnēne, purvāja vienlape, skrajziedu skarene un mellenāju kārkls. Augstajā purvā dominē purvu sūnas – sfagni. Atmirstot sfagnu apakšējām daļām, veidojas kūdra. Nosusinātos purvos sfagni pamazām izzūd.

Mellenāju kārkls *Salix myrtylloides*

Purva dzērvene *Oxycoccus palustris*

Apaļlapu rasene *Drosera rotundifolia*

Garsmailes sfagns *Sphagnum cuspidatum*

MEŽI

Papīrlapsene *Polistes nimpha*

Alu spulgsūna *Schistostega pennata*

Dabas liegumā dominē ļoti vērtīgi un ilglaicīgi dabiski boreālie skujkoku meži, no kuriem lielāko daļu aizņem pārmitrie meži, nedaudz sastopami melnalkšņu staigņāji un platlapju meži. Daudzi no šiem mežiem bioloģiskās daudzveidības ziņā vērtējami kā izcili. Konstatēti četri Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamie meža biotopi, kas aizņem 1080 ha jeb 54 % no lieguma kopējās platības:

- **Purvaini meži** (kods 91D0*) aizņem kopumā 890 ha. Tajos itetilpst slapjie priežu un bērzu meži, slapjie egļu meži un pārpuvojošies melnalkšņu staigņāji.

- **Veci vai dabiski boreāli meži** (9010*) 102 ha platībā ir izplatīti izklaidus gandrīz visā lieguma teritorijā.

- **Staigņāju meži** (9080*) sastopami 84 ha platībā, pārsvarā ap dabiskajām ūdensteču iztekām no purva.

- **Veci jaukti platlapju meži** (9020*) ir ļoti reti un aizņem tikai 4,3 ha.

Dabas lieguma vecajos mežos uz izgāztu koku saknēm aug retā alu spulgsūna, kas ir dabisko meža biotopu speciālā suga. Alu spulgsūna ir tikai 5 mm gara un uz atsegtās smilts augšnes veido blīvas velēnas.

Alu spulgsūnas protonēma rietošas saules vai kabatas luktuŗiŗa staros puskrēslā dod īpatnēju, spilgti luminiscējoŗu atspīdumu, kas ir ļoti neparasta dabas parādība. Pasaulē zināmas tikai dažas šādas sūnu sugas, kas sastopamas arī tropu un subtropu joslā un Austrālijā.

DZĪVNIEKI

ZĪDĪTĀJDZĪVNIEKI

Dabas lieguma daudzveidība – atklāti un mežaini purvi lieguma centrā, neskartu mežu mozaika perifērijā, ezeriņi un ūdenstece nodrošina bagātīgu dzīves vidi dzīvniekiem. Te konstatēta gandrīz puse no Latvijā sastopamajām sauszemes zīdītājdzīvnieku sugām – 29 sugas. No tām 7 ir Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamās sugas: lūsis, vilks, bebrs, meža cauna, baltais zaķis, zie-meļu sikspārnis un Natūza sikspārnis.

Dabas lieguma teritorijā regulāri uzturas vismaz viens lūsis un vairāki vilki. Tā kā lūšu un vilku individuālais dzīves iecirkņa lielums atkarībā no barības resursiem var būt pat vairāki simti km², tie izmanto gan dabas lieguma, gan tam blakus esošos mežu masīvus.

Aklajā purvā rudenī ogu laikā novērots lācis. Tomēr lācis te nav pastāvīgs iemītnieks un drīzāk uzskatāms kā gadījuma ieklejo-tājs.

Liegumā uzskaitīts arī ievērojams skaits medijamo dzīvnieku. Stīrnas, brieži, aļņi un mežacūkas atpūtas vietas un paslēptuves rod dabas lieguma teritorijā, bet baroties dodas uz tuvējām lauku teritorijām.

Bebru darbība novērojama gandrīz visos meliorācijas grāvjos un Znotiņu ezerā. Aizdambējot meliorācijas grāvjus, bebrī ma-zina ūdens noteci no purva.

BEZMUGURKAULNIEKI

Dabas lieguma daudzveidīgajā dzīves vidē atrasta 61 bezmugurkaulnieku suga, no tām – 8 īpaši aizsargājamās sugas, tai skaitā: pilgtā purvuspāre, krastu medniekzirneklis, zilspārnu smiltājsisenis, asinssarkanais plakanis, zirgskābeņu zilenitis.

Lūsis *Lynx lynx*

Asinssarkanais plakanis *Cucujus haematodes*

EZERI

Dabas lieguma vietām meliorētajā purva masīvā atrodas 12 dabiski ezeri, kuru kopejā platība ir 25 ha jeb 1,3 % no lieguma. Visi dabas lieguma ezeri atbilst Latvijas un Eiropas Savienības īpaši aizsargājamajam biotopam *Distrofi ezeri* (kods 3160). Lielākie no tiem ir Znotiņu jeb Aklais ezers, Ģirupes un Mazais Ģirupes ezers. Šādi ezeri veidojas tikai augstajos jeb sūnu purvos, tajos nav ūdensaugu, parasti ir maz zivju, ūdens ir tumšs, skābs (pH 4,5) un miksts. Ezeru krasti ir zemi un sliksņaini, krastos plešas purvaini priežu meži, sūnu vai pārejas purvi. Znotiņu ezerā un tā nokrastes sliksņā sastopami 13 dažādu veidu biotopi. Ezeru piekrastē dominē zilganā molinija, bieži redzama arī necilā ciesa, purva vārnkāja, ložņu smilga un sfagni, vietām arī slaidais grīslis, purva cūkausis un purva rūgtdille.

PUTNI

Rubenis *Tetrao tetrix*

Zivjērglis *Pandion haliaetus*

Ievēro!

Ugunsgrēka gadījumā zvanīt 112!

Saskaņā ar Ministru kabineta 16. 03. 2010. noteikumiem Nr. 264 „Ipaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”
Dabas liegumā atļauts: pastaigāties, vērot putnus, ogot, sēņot, makšķerēt

Dabas liegumā aizliegts:

- kurināt ugunscurus
- pārvietoties ar motorizētiem transporta līdzekļiem (t.sk. kvadricikliem, mopēdiem u.tml.)
- ogu vākšanā izmantot speciālas ierīces
- iegūt sūnas un ķērpjus, bojājot vai iznīcinot zemsedzi
- jaukt bebru dambjus
- ūdensputnu medībās izmantot šāviņus, kas satur svīnu

Atkritumus nest līdzi

Suns jātur pavadīnā

Putnu vīrošana

Aizliegta atklāta uguns

Nepūkt, nevākt augus

Aizliegts braukt ar kvadricikliem

Aizsardzību nodrošina Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālā administrācija

Apsaimniekotājs : A/S " Latvijas valsts meži" Vidusdaugavas mežsaimniecība

Teksts/Text: G. Freimane

Foto/Photo: M. Pakalne 1-3, 6-9; A. Slišāns 4, 5, 12; U. Suško 10,12; V. Skuja 13; V. Spuņģis 14; A. Petriņš 16,17.

Karte/Map: B. Strazdiņa Noformējums/Design: D. Brinkmane, SIA/Ltd. „Stencila” Druka/Print: SIA „ LATSIGNS”